1488/1

...Legenda ...breuiata ma... in jure –

1 paquet In octavo de
41 Voll coté M.5e prisé 1 #

Tractatus iudiciorum.
Processus sathane contra
genus humanum.

Incipit tractatus iudiciorum per dominum Bartoluz de saxo ferrato leguz doctorez eximiuz ꝛ famosissimuz subtiliter edit9.

Hec sunt que in iudiciis frequenter fiūt et frequentantur. Nam primo additur iudex competens. Citatur reus. Offertur libellus reo. Datur terminus ad respondē dum libello. Recusatur iudex. Opponuntur exceptiones per reum. Datur terminus ad respondendum. Fiunt interrogationes.
Ante litem contestatam satisdatur.
Contestatur lis. Juratur de calumnia.
Statuitur terminus ad probandum de iure vel scdm consuetudinem fiunt positiones ꝛ responsiones fiunt etiam interrogationes siue capitula q̄ vocamus articulos super quibus testes debēt respondere. Diuerse fiunt per aduersarium positiones que debent fieri testibus. Producuntur testes ꝛ probationes. Et debent presente altera parte examinari .i. iurare q2 secrete debent examinari ꝛ aperiri presentibus partibus vel per cō tumaciam altera absente.
Producuntur instrumenta.
Et iudex debet dare terminuz ad accipienduz copiam ꝛ ad opponendum contra instrumenta vel dicta testium vel contra testes si sint suspecti.
Debet dari copia actorum.
Deinde datur terminus ad allegandum.
Causa cōmittitur ꝛ habetur consilium sapientuz.
Fertur sententia diffinitiua vel interlocutoria.

A.

Appellatur infra tempus de quo in.c.cõseruatõ ni.de appel.li.vi.ꝛ vt legitur notata. in cle.vna. de dolo.ſ.decem dierum vt ibi dicitur.
Mandatur ſententia executioni per.l.a diuo pio ff.de re iudi.Bartholus.ll.doc.

AD ſummariã igitur noticiã conſueti vſus quodãmõ attingendum venio ꝛ diſtinguo decem tempoꝛa. Pꝛimum enim tempus eſt ante ci tacionem. Secundum eſt ipſius citationis. Terti um tempus eſt ipſius repꝛeſentationis. Quartum tempus eſt dilatoꝛiarum exceptionũ ꝓponẽdaꝝ. Quintum tempus eſt litis conteſtationis. Sextũ tempus eſt pꝛoducendarum pꝛobationum. Septimum tempus eſt renunciationis pꝛoducen doꝛum teſtium. Octauum tẽpus eſt diſputationũ ꝛ allegationum pꝛoponendarum. Nonum temp9 eſt earundem renunciationis. Decimum ꝛ vlti mum tempus eſt pꝛolationis ſententie ꝛc.

CIrca pꝛimũ ſcꝫ ante tẽpus citationis duo nota vnum generale ex boneſtate ſcꝫ vt an teq̃ꝫ aduerſarium trabas eum moneas vt tibi fa tiſfaciat vt.ff.de ſerui.vrba.pꝛedioꝛũ.l. quadam ieberius.ꝛ.C.de pigno.l.debitoꝛum ꝛ in auten. vt cum de ap.cogno.circa fi.colla.ix. Aliud ſpe ciale ꝛ neceſſarium vt ſi ſit libertus non citet pa tronum non petita venia vt.C. de in ius vocan. l.i. Item nec filius emancipatus patrem neqꝫ ma trem vt.C.ꝙ cum eo.l.fi. Qui autem eſt in po teſtate nullo modo non in caſtrenſi vt.ff. de iu dici.l.lis nulla. ſed ipſe demum eſt coꝛrigendus

vt.C.an seruus ex suo.facit.l.si sine. Sed nec facias vim in eo q tempus ante citationem non videtur de ipsa instantia. Nam est tamen preparatorium et qd incontinenti fit inesse videtur vt.C.de pa.l.petens.et.ff.si cer.peta.l.lecta. Bar.legum

Circa secundum tempus scz citationis quatuor nota. Primo q pertineat ad ipsuz iudicem scz vt qualibet partem citet ad instanciam actoris vt in auten.de man.princi.nisi sint persone a iure exempte vt.ff.de in ius vocan. l.ii.iii.et.iiii. Secundum pertinet ad ipsum qui facit citari vt congruo tempore non feriato citatio porrigatur. Aliter reus venire non tenetur vt.C.de feriis.l.dies.ibi tunc reus impune non parebit vt.ff.si quis in ius voca.non ierit.l.ii.in fi. Et hoc casu si reus venit consueuit expensas petere ab actore si ignorauerit factum puta diem sibi assignatam esse solennem et actor consueuerat eidem condemnari tanq3 eum qui temere in ius vocauerit vt.ff.de iudi.l.eum quem.
Idem etiam videtur si ius ignorauerit si talis ignorantia in damno vitando non noceat vt.ff.de iuris et facti ignoran.l.error. Tertium respicit partem citati.tenetur enim venire etiam si sit de aliena iurisdicione vt.ff.de iudi.l.si quis ex aliena.vt.ff.si quis in voca.non re.l.ii.i.responso.
Et caute intellige scz cum dubium sit de iurisdicione sua vel non vt de iudici.l.ii.§.si dubitetur Aliter non tenetur ire vt.ff.de iurisdicio.omniu3 iudi.l.fi.et de feriis.l.i.
Quartum respicit ipsam citationem que qualiter

fieri debeat habes.xxiiii.q.in tertio.c.cum de illi
cita.ꝛ dicto.§.si dubitetur. Respicit etiam ipsam
citationem peremptoꝛiam vt.ff.de iudici.l.ad per
emptoꝛium.ꝛ.l.sequenti.licet dicta.l.ad peremp//
toꝛium ante sententiam diffinitiuam loquatur.

Nam si reus non venit in ipso peremptoꝛio fie//
bat olim missio in omnia bona sua.

Hodie vero pꝛo mensura debiti declarati si est
actio personalis vt in auten.de exhiben.ꝛ intro//
du.rei.§.si vero quidem iurent.C.de bo.auto.
iudi.poss.l.per debita.ꝛ.ff.quibus ex cau.in pos//
sess.ea.l.i.Ante missionem enim quedam debent
interuenire scilicet summaria cognitio vt.ff.de re
bus du.l.si is a quo.

Si vero realis ꝛ reus latitet vel occultet vel do
lo desiit possidere fit missio omnium bonoꝛum ꝛ
sequitur venditio vel fit missio rei petite vt.ff.ex
qui.cau.in possess.eatur.l.fulcinus.§.item videa//
mus.ꝛ.§.item celsus.ꝛ.C.vbi in rem actio.l.si
quis.ꝛ de pꝛescripti.xxx.annoꝛum.l.si quis emp//
tionis.§.penultimo.ꝛ requiritur hoc casu summa
ria cognitio vt.C.vbi in rem actio.l.si quis.

Quidam tamen dicunt debere fieri missionem
rei petite ad instar personalis actionis vt dicto.
§.si vero esset quidem in coꝛpoꝛe auctoꝝ.de ex//
biben.ꝛ introdu.rei.sed vltima obtinet de con//
suetudine ꝛ sic fit missio in possessionem rei peti//
te.reus tamen veniens infra annum auditur etiaꝫ
super possessione oblata cautione per.l.si quis.
§.pꝛedicto.de pꝛescriptio.xxx.annoꝛum.

Et hoc si lis non est vere contestata facta missio ne per contumatiam non veniẽtis auditur de pro prietate non de possessione. C. quomodo ꝛ quan do iudex. l. si consuetudine.
Idem si esset quasi contumax quia veniens tan tum de proprietate auditur vt. C. vbi in rem ac tio. l. ii. de ista materia in. c. quoniam frequenter. extra vt lite non contestata legitur ꝛ notatur.
Bartolus legum doctor.

Circa vero tempus presentationis conside ro vnum. Nam aut venit reus. aut actor aut vterq₃. quandoq₃ actor ꝛ non reus vt supra dictum est.
Primo casu potest petere se absolui ab instancia iudicii ꝛ vt cancelletur edictum vt. ff. de iudi. l. post edictum. secundo responso. Et. l. properan dum. in principio. C. eodem titulo. vel potest pe tere vt actor citetur et eo non comparente cog noscat iudex de causa principali licet lis non sit contestata vt hic habes. Et in autenti. qui se mel. C. quomodo ꝛ quando iudex. ꝛ in. c. causa₃ de dolo ꝛ contuma.

Et de forma citationis actoris habes in auten tica de litigiosis. §. omnem vero. colla. viii.
Sed vix tamen contingit ꝙ reus petat citari sed se absolui.

Secundo casu consueuit petere expensas si plu
res sunt facte citationes ad primam non venit. et
faciunt hec iura pro eo. ff. si quis in ius vocatus
non ierit.l.ii.i.responso. ⁊ si quis ius di.non ob
temperauerit.l.i.responso. C.de iudi.l.sancimus.
⁊ sic consuetum est fieri in quibusdam partibus
condemnationes. Iudex tamen consueuit istam
q̄stionem reseruare discuciendam in processu cau
se vel negocii. Quidam tamen doct.dicunt non
condemnari cum ante per emptorium non dica-
tur contumax vt.ff.de re iudi.l.continuus.⁊.l.cō
tumax. quod est verum quantum ad missionem
non quantum ad condemnationez per dictas.ll.
vel istud intelligitur quantum ad sententiam.
Tertio casu quando vterqȝ adest sufficit actori
suam petitionem proponere sine scriptis ad euitā
dum ipsius cause prorogationem que fit libello-
rum porrectione. Et si eo simpliciter proponente
⁊ sine libelli oblatione pars aduersa confessa fue
rit condemnatio nulla sequitur.sed iam confesso
assignabitur terminus qui vero condemnato tri
bui solet vt.ff.de confessi.l.i. ⁊.l.ceterum. licet in
criminalibus hoc casu post confessionem sit faci
enda condemnatio vt.ff.de excep.rei.iudi.l.con-
fessus.⁊.C.de penis.l.si sententiam.si autem vult
sibi offerri libellum generale est vt de iure cōmu
ni sibi offeratur vt in auten.de exhiben.rei.§.san
cimus.colla.v.consuetum est autem iudici libel-
lum offerri ⁊ porrigi ⁊ per iudicem reo vt in au-
ten.de litigio.§.ad excludendas.circa prin.col-

la. viii. cautiones vero que in dicto. §. dicuntur de consuetudine nō seruantur. nec ille que dicuntur in autenti. de excepti. §. i. colla. vii.

Qualiter autem debeat formari libellus nota. ff. de eden. l. i. ꝛ sic recedit reus datis induciis deliberatoriis.

In summa nota ꝙ si peticio actoris fuerit inserta citationi ita ꝙ conuentus potuerit certiorari ꝛ sic plene deliberare denegabuntur inducie deliberatorie. ꝛ sic consueuerunt facere cauti petitores per decretum. preterea extra de dila. Bartolus.

Circa vero tempus quartum scilicet exceptionis sic nota ꝙ cautus debet esse reus ne exceptiones inordinate proponat. nam si exceptiones cōtra rescripta competant expeditionis via videtur eas proponi. nam per eas comminantur vires rescripti quo sublato tota iurisdicio euanescit. Nam sublato principali tollitur accessorium vt. C. de po. l. iiii. ꝛ. C. de vsuris. l. eos. ꝛ. ff. de inoffici. testamento. l. papinianus. ꝛ. fi. ꝛ. C. de codicil. l. i. Si autem habet exceptio contra personam. puta quia dicit actorem excommunicatum ꝛ ita repellendum ꝛ contra iudices quia dicit eos suspectos cum sint eius inimici. vel aduersarius de eorum sit familia vel ex aliqua alia causa tunc tucius poterit iudicem declinare. Ne si forte opponeret exceptionem contra personam ꝛ in ea obtinuerit sero ad recusationem iudicis recurreret vt. ff. de iudi. l. ii. circa princi.

Nam cum recipiendo interlocutionem iudicez approbat ꝛ non poterit postea reprobare vt.ff.d nego.gest.l.pomponius. ꝛ.de testi.l.si quis testibus.ꝛ.C.de sen.ꝛ interlocu.omniũ iudi.l.penul. Secus autem est si succumbit cum vterqꝫ eorꝫ iura intendebat declinare vt.ff. de inoffici.testamento.l.contra minorem.

Si vero nullam habet exceptionem vel si habeat:probare non poterit consueuerunt multa proponi contra libellꝫ de obscuritate ꝛ multis aliis que nota.in textu ꝛ glo.ff.de rei vendi.l.si in rem ꝛ.ff.depositi..l.ii.§.si quis autem.ꝛ.ff.de fur.l.in actione.ii.responso.
Et nota ꝙ qui exceptionem proponit ꝛ non probat condemnatur in expensis vt extra de dolo et contuma.finem.
Debet etiam terminus assignari a iudice ad omnes exceptiones dilatorias vt extra de exceptio. pastoralis.ꝛ post terminum volens probare non auditur nisi in tribus casibus qui notantur in dicto.c.pastoralis.ꝛ vide glo.magnam que de nouo emergunt.nouo indigent auxilio.
Bartholus legum doctor.

His igitur visis.Sequitur de tempore litis contestationis. litis autem contestatio fit inter narrationem ꝛ responsionem vt.C. de litis contestatione.l.i.circa principium.siue respondeat negando siue affirmando.

¶ Nam licet confiteatur libello oblato adhuc tamen condemnandus est vt.ff.de confessio.l. Julius.

¶ Nec obstat.ff.ad.l. acquil.l.prouidendu3.§.fi. nam q ibi dicitur nulle sunt partes iudicis in cõfitentem intelligitur quantum ad cognoscendum cum de facto constet. tamen confessione facta in pronunciando ante libelli oblationem nec debet sequi condemnatio vt supradictum est. quia nulla fit cognitio tunc hic aut fit cum libellus oblatus ⁊ inducit date ⁊ tempus datum ad respondendum. ⁊ ideo potest sequi condemnatio.

Bartholus legum doctor.

Post autem. Cõntẽstationem. Nota duo. Primum q statim sit prestandu3 iuramẽntum de calumnia. sed primo actori q3 reo vt.C.de iuramẽn. calum.l. secunda in principio.nec potest remitti a partibus vt dicta.l. secunda.§.sed quia veremur. potest tamen remitti tacite vt a pluribus creditur vt notatur.ff. de procura.l.si filius.§.ventam.

¶ Secundo nota q positiones fiunt circa factu3 nẽc vna pars tenetur alteri respondere nisi ab ipso interrogante. primo id ponitur in autenti. de his qui ingredi.ad appell.§.fina.colla.v.cu3 sacramento proposita omnia sub eisdem attestationibus dicta intelligantur vt quod quisq3 iuris. extra in rubro ⁊ in nigro.

Compellitur autem reus si obscure respondeat declarare alioquin punitur ac si taceret vt.ff. de inter.actio.l.de etate.§.qui tacuit.⁊.§.qđ autem. ⁊.§.ex ea. ⁊ si sit persona suspecta ad malignan-dum vt.ff.de interroga.⁊ qui satisdare coguntur l.si fideiussor.§.fi.quibus tamen iudices consue uerunt partem respondere vtrum credat vel non credat ar.C. de iureiurando.l.ii.§.fi.circa princi pium.⁊.§.quod obseruatur.⁊c.Sed errant cum quandoqꝫ necessarium sit vt dubitet vt.l.qui in terrogatus.de peti.heredi. ⁊.l.si debitor. ⁊.ff.de iureiurando.l.iusiurandum.ad pecuniam in fi.⁊ C.de excep.l.si quidem. ⁊ de condi.indebi.l.fi.

Et nota de iure iurando propter calumniam.l. .ii.§.i.ibi ꝙ quisqꝫ credit vel extima.

Cautus tamen debet esse actor ne copulatiua cō-iunctione vtatur.

Nam poterit ⁊ actio altera parte falsa tota nega-ri vt.ff.de rebus dubiis.l.is qui.§.cum ita.⁊.§. vtrum.⁊ insti.de heredi.institu.§.fi.⁊ indefinita sufficit ꝙ altera pars sit vera vt dicto.§.

Nec proponatur in plurali dicendo hos fundos esse meos cum idem iuris sit in his quod in co-pulatiuis.

Sed non refert an pars respondeat ad interro gata aduerse parti an iudici vt.ff. de interroga. actio.l.siue interrogat.in principio.

¶ Et nota ꝙ ad omnes interrogationes non cogitur respondere quis nisi tantum ad questiones pertinentes ei vt.ff.de proba.l. ad probationes.z.ff.de noxa.l.quociens.§.fi.de iureiurando.l.qui iurasse.§.fi.z ꝺ interroga.actio.l.ii. §.facta.z.C.ne vxor ꝓ mari.l.fi.z.C. si man.ita fuerit.l.i.z de prediis minorum.l.si quidem.z.ff. ad.l.falcidiam.l.in ratione.§.fi.z.C.qui legi.per so.l.momentanee.nec addas de quibus dubitatur vt dictum est.nec addas que essent contrarie precedentibus responsionibus ne inciderent in periurium respondendo contrarium z sibi preiudicium vt.C. si aduersus ven.l.i.z dicta.l.si quis.ꝺ liberis.in fi.de peti.heredi.

Nec ad negatiuas que probari non possent.naꝫ loco probationis sunt iste positiones inducte vt in auten.de his qui ingredi ad ap.§.fi. colla.v. iudex tamen de negatoriis suo officio potest expedire vt per Inno.extra de confessio.c.statuimꝰ li.vi.z de negatiua.C.z non nume.pecu.l.in contractibus. In summa nota ꝙ de eodem potest quis sepius interrogari vt.ff.l.repeti. potest eniꝫ esse ꝙ prius non credebat nunc auteꝫ credit apertis attestationibus vt.ff.de dam.infec.l.qui bona.§. si quis instructus.z.ff. de interroga.actio. l.penulti.

Et scias ꝙ magna subtilitas est in istis positionibus faciendis.nam quandoqꝫ quod negatur indirecte fit obliquum sicut in diuersis generibus poteris cognoscere.

¶ Item caue ne responsio siue assertio tui aduersarii sit obscura. Nam tunc accipiendum est ei

vtilius vt.ff.de iudi.l.si quis in intentione ambigua.sed facias eum cogi vt confiteatur certum vt ff.de confe.l.certum.

Caueas autem vt nunq̃ȝ fiant positiones nisi lite contest.vt extra de litis ꝯtest.c.vnico. ⁊ sequit᷑

Circa vero tempus probationum quo p̱ducuntur supposite ⁊ negatiue nota.xii.

Primo ꝙ presente parte aduersarii examinari debent nisi abesset ꝯtumacia vt.C. de testi.l.si quō.

Secundo debent esse iurati vt.l. tempora.C. de iureiuran.alias.C.de testi.l.iureiuran.

Tertio ꝙ debent pasci seu expēsas habere a parte eos producente vt eo.ti.l.quoniam liberi.

Quarto nota ꝙ sup̱ circumstanciis factis a parte contra quam producuntur vel eius aduocato possent fieri interrogationes vt.ff. de adulte.l.postulatur.§.quoniam.Et hec interrogationes consueuerunt in scriptis tradi iudici vt per ipsum fiāt nam si ipsa pars per se interrogaretur quodammodo videretur didicee testificata.

Quinto nota ꝙ si altera pars didicerit testificata quodāmodo non poterit prauus producere testes vt in auten.de testibus.§.illud.alias.§.quia vero.colla.vii.⁊.ff.de fer.l.fi.

Sexto nota ꝙ ex quo quis tertio testes producit non poterit quarto producere nisi cum solennitate que habetur in dicto.§.quia vero.⁊ in dicta.l.fi.de fer.de consuetudine vero que est optima legum interpres vt.ff.de legi. ⁊ persona consul.l.si de interpretatione dantur plures dilationes.

Septimo nota ꝙ si testis aliqđ verbuȝ obscuruȝ

deposuerit illud poterit declarare cum eius qui dicit sic interpretari et declarare vt.ff.de pretoruz stipula.l.in pretoriis.et.ff.de verbo.obli.l.in conuentionalibus.et.ff.de iudi.l. si quis in intentione.potest etiam testis si in testificando errauerit se in continenti corrigere vt in.c.preterea.extra de testibus cogen.
Octauo nota q post publicationē testium iudex examinat iterum si confuse fuerint testificati vt.ff. de questioni.l.repeti.et extra de testi.c.cū clamor. In casu tamen licet cōfuse deposuerint iterato examinabuntur si aduersario placuerit insuper eorum dicta et ad idē etiā adiūgunt vt extra testi.veniēs.
Nono nota q iudex vehementes testes ex officio suo cogit testificari et ad testimoniuz venire ex officio quemadmodum ad cognoscenduz signa.i. sigilla testamenti vt de tabulis exhiben.l.iii.§.exhibere. In criminalibus autez causis secūdum canones testes non coguntur vt extra de testi.cogen. c.dilectorum.
Decimo nota q iudex non debet pati effrenatam testiū multitudinē produci vt.ff.de testi.l.i.§.quāquā Que autem sit effrenata multitudo.glo.c.olim.extra de testi.interpretatur quadragenariuz numerum
Secundo nota q testes lite non contestata nō admittuntur ex parte actoris nisi in casibus vt in auten.dē testi.§.hoc vero.colla.vii.et in.c.quoniaz frequenter.circa prin.extra vt lite non contest. quo etiam casu non vocato et non comparente siue absente absq3 malicia vt conueniri nō possit admittuntur et valebunt eorum attestationes dūmodo actor conueniat reum infra annum vt statim de-

nunciat receptionem eorum testium aliter non va
lebunt vt in dicto.c.quoniam frequenter.
Reus auté indistincte suos testes producere po
test scdm tamen doctores nostros vt.ff.de doli.
excep.l.pure.§.fi.ꝛ.C.de tempo.in integ.resti.l.
petendo.ꝛ.C.de dilati.l.si quando.
Tertio nota ꝙ causam sui dicti debet reddere te
stis.quod intellige si de ea fuerit interrogatus vt
C.de testi.l.i.ꝛ.l.solam.Nam ꝛ decretalis dicit ꝙ
de singulis circumstanciis prudenter sunt inqui
rendi scz dé causis.loco.tempore.fama.visu.au
ditu.credulitate ꝛ certitudine vt extra de testibus
c.cum causam. ¶ Bartholus legum doctor.

PRoductis nanqz testibus sequitur ipsius
probationis. ¶ Renunciatio qua facta
iudex attestationes publicet vel ad eas publican
dum partibus diem assignat quibus publicatis ꝛ
apertis certum originale remanet penes ipsum iu
dicem de cósuetudine vel de iure vel penes scrip
torem vt extra de proba.c.quoniam ꝯtra. Bar.
POst hec sequitur tempus octauum dispu
tationum ꝛ allegationum proponendaruz
de quo habes in auten.de testi.§.si vero.
ꝛ.§.fi.collatio.viii.nam partes dié accipiunt ad
obiciendum in personas ꝛ dicta testium ad discu
ciendum vtrum probatio sit plene vel semiplene
vel nullo modo. ¶ Fiunt autem obiectiones
multiplices circa numerum cum quandoqz duo
quandoqz plures exiguntur ꝛ contra qualitatez
persone.sed an fuerant interrogati vel nó in qui
bus casibus exigitur. ¶ Item an testes sibi ipsis

contradicant vel aliter an sint serui vel liberi vel an sint amici vel inimici honesti vel inhonesti cog niti vel incogniti an plura vel necessaria dixerint vt hic ꝛ multa alia sunt in autenti. de testi. colla. vii. per totum. ꝛ. ff. de testi. ꝛ in aliis iuris ptibus

Qualiter autem testis pretextu criminalis cause repellitur. distinguitur an sit criminalis vel ciuilis an crimen periurii an aliud crimen. ꝛ an testis sit de crimine emendatus an adhuc in crimine perse ueret. ꝛ an illud crimen comitatur infamia an non vt extra de testi. c. testimonium. ꝛ tene ꝙ post pub licationem non licet opponere in personas nisi in tribus casibus. s. si ante publicationem fuit pote status vel si sic de nouo poterat didicisse qđ obi cit vel iuramento firmaret ꝙ maliciose non oppo nit. probatur hoc in. c. presentium. extra de testi.

Et nota circa hoc tempus secundum ius canoni cum ꝙ peremptoria exceptio potest opponi ꝛ pro bari postq̄ȝ vterqȝ didiscerit testificata vt patet extra de testi. c. ex tenore. qđ tamen sic intelligo si reprobatio precessit ante publicationem testium super peremptoria proponenda secundum ius ci uile dicūt secus esse cum didiscerint testificata vt in auten. de testi. §. quia vero. ꝛ. C. sententiam re scin. non posse. l. peremptorias. ꝛ. C. de proba. l. exceptionem. scđm tamen vtrūqȝ ius in causa ap pellationis potest opponi ꝛ probari vt. C. đ pro bati. l. eos. ꝛ in auten. e. ti. ꝛ. l. per hanc. ꝛ extra de testi. c. fraternitatis. ꝛ de fide instru. c. cum iohan nes. ꝛ secundum hoc opposita in principio ꝛ nō probata possent in causa appellationis probari.

Bartholus legum doctor.

B.

Nono nota nonum tẽpus esse renunciationis allegationũ tam de iure q̃3 de facto de quo C.de iudi.ꝛ in auten.iubemus qd dicitur in cau sa conclusio.vt extra.de proba.c.quoniam ꝯtra. iudex tamen sepe ꝛ sepius vtrãq3 partium inter// rogat vt.C.de iudi.l.iudices. Et iudex inquirit de veritate ꝛ postea iudicat secundu3 ꝙ mouerit ipsum equitas vt in.l.penul.de in integ.restitu. Bartbolus legum doctor.

Sequitur decimum ꝛ vltimu3 tempus proba tionis.vnde iudex non debet proferre subi// to sed deliberatione prebabita.debet etiam sentẽ ciam formatam ꝛ emendatam babere apud se in scriptisq3 proferre vt.l.ii.C.de sentẽ.ex periculo reci.ex quo enim eam protulerit non babet postea facultatem mutandi vel corrigendi ipsam vt pa// tet in predicta.l.nisi quantum ad grãmaticam et ornatum verborum.tenorem vero sententie non vt.ff.de re iudi.l.actoru3.Et nota ꝙ sententia de bet continere condemnationem vel absolutione3 aliter non vt.C.de senten.l.preses.vel equipol// lens vt.ff.de re.iu.l.in personam.ꝛ.ff.si cer.peta. l.certum.debet enim ferri in publico non in secre to vt.C.de senten.l.cu3 sententiam.i.vbi dari cõ sueuerat per nostros maiores vt.ff.de iusti.ꝛ iure l.penul. Item debet ferre sententiam vtraq3 pte presente vel saltem citata vt.ff.de re iudi.l.quesi// tum.ꝛ.C.quomodo ꝛ quando iudex.l.ea que. Item debet seruare ordinem iudicioru3 vt.l.pro latam.C. de senten.ꝛ interlocutio.omni.iudi.

Item certam ⁊ non incertam debet ferre sententi-
am vt. C. de senten. que sine certa quantita. pro-
fe. l. iii. ⁊ institu. de actio. §. curare. iudex enim la-
ta sententia desinit esset iudex cum functus sit offi-
cio suo vt. ff. de re iudi. l. iudex. ⁊ ideo nihil de
facto potest addere, vel minuere nisi quo ad grā-
maticam ⁊ ornatum verborum vt dicta. l. actor.
vel etiam multa que remittuntur propter inopiaꝫ
vt. l. fi. C. de modo multa. ⁊ de officio presid. l. il-
licitas. §. fi. vel nisi suppleat ea que pertinent per
ius statutorum vt de expēsis vel similibus. ⁊ hoc
eodem die vt. l. paulus. la. i. ff. de re iudi. ⁊ de fruc-
ti. ⁊ litium expen. l. litigator. Debet enim iudex
victum victori condemnare in expensis alioquin
de suo ipse vel eius successor tenetur refundere.
vt. C. de iudi. l. properanduꝫ. §. sin auteꝫ. nec po-
test minus condemnare q̃ꝫ iuratum sit post taxa-
tionem factam a iudice. nec enim ipse clementior
lege esse debet vt in auten. de iudi. §. omnem. ali-
as oportet. colla. vi. Si autem prospiceret ex iu-
re tamen neuter esset in sumptibus condemnan-
dus a sententia sua declaret. ¶ Scias autem ꝙ
si nulla esset ordinatio siue sententia interlocuto-
ria idem iudex potest cognoscere vt. C. quomo-
do ⁊ quando iudex. l. si preses. ⁊ de senten. ⁊ in-
terlocutio. omnium iudi. l. i. ⁊ de accusa. l. iiii. Si
autem esset delegatus quidaꝫ dicunt eum nō pos-
se cognoscere vt. C. senten. rec. non pos. l. i.

Item nota ꝙ super incidenti non super principali
potest cognoscere vt. C. de ordi. iudi. l. i. ⁊. ii. ⁊ in

tellig͠e cum distinctione.naꝫ quandoqꝫ ciuilis in cidit ciuili ⁊ hoc in modum exceptionis ⁊ defen-sionis. ⁊ habent locum dicte.ll. nec obstat.ff. ad municipa.l inter vtile primo responso.⁊.ff.de pre uari.l.ii.nam sunt specialia per sententiam latam in principali pronunciatur in incidenti vt dictis .ll.C.de ordi.iudi.nec obstat.l.penul.de his qui sunt sui vel alie. iuris.⁊.ff. de libe. agnoscen.l.si quis a liberis.§.vltimo.vbi lata super principa li non preiudicat incidenti q̃ ibi non fuit habita plene cognitio vt predicta.l.apte patet. Si autem sit emergens causa super ea pronunciatur non ex pectato exitu principalis cause vt.l.a procedēte C.de dila. Si autem ciuilis incidit criminali vel criminalis ciuili tunc super vtraqꝫ pronuncian-dum est vt.l.iii.C.de ordi.iudi. ⁊ idem si crimi-nalis criminali secunduꝫ Bal.vt.ff.d adulte.l.ii. in principio.⁊.C.de liberali causa.l.si filium.Si vero ciuilis incidit criminali accusationi propo site supercedetur super ciuili donec super crimina li pronunciet vt.l.fi.C.de ordi.iudi.vnde ⁊ ea q̃ dicta sunt habent locum vbi altera sit preiudicia lis.Si vero vtraqꝫ est ciuilis ⁊ principaliter pro ponantur habet locum.l.qui prior.ff.de iudi.ita vt nihilominus qui conuenit prior lite pendente poterit super petitione probationes inducere licꝫ alius primo probet ⁊ postea super questione con iunctionis incōtinenti vt in auten.de excep.§.sta tim.colla.vii.⁊ de mutu.peti.c.penul.Teneas ta men ꝙ qui conuenit ante litem contestatam cōue niri potest ⁊ ante litem contestatam libellum ꝯuen tionis porrigere vt dicto.§.sancimus.

Quidam tamen dicunt vsq3 ad sententiam pos se fieri reconuentionem. sed primum placet. Si vero vtraq3 questio est criminalis ꝛ principaliter inteptatur serua qd habes notatum. ff. de iudi. l. qui prior. Nota ꝙ si actor probat plene vincit. alias reus absoluitur vt. C. de eden. l. qui accusare. ꝛ de proba. l. fi. ꝛ. C. de rei ven. l. inter litigantes. nec obstat. C. de accusa. debitores.
Hec dicit Bartholus.

Incipit tractatus de renunciationibus

Nota ꝙ cum aliquis vir vel mulier obligat se in publico instrumento principaliter pro seipso vel pro alio tanq3 fideiussor aliqua sunt specialia beneficia a iure introducta per que beneficia habet iustas defensiones contra illos vel illum quibus se obligauit vel aliquid promisit nisi instrumentis istis beneficiis ꝛ illis iuribus renunciet specialiter ꝛ expresse. Nam generalis renunciatio parum vel nihil valet.
Verbi gracia. si dicatur renunciauit omni iuri ꝑ quod posset contra venire ista est generalis renunciatio que non valet nisi precedat aliqua renunciatio specialis. verbi gracia. si renunciauit beneficio vellepani senatusconsulti ꝛ omni iuri per qd posset contra venire vel iuuare se. Et qꝛ quotidie in publicis instrumentis beneficiis iuris renunciatur ꝛ tabelliones iuris ignari illis renunciationibus abutuntur. idcirco que sunt illa beneficia vel iura qn̄ locum habent. ꝛ quid valeant. ꝛ q̄ sit differētia inter illa. ꝛ quādo cessant ꝛ nō valeant

¶ Sunt ista beneficia quibus solemus renunciare in publicis instrumentis.
Epistole diui adriani.
Noue constitutioni de fideiussoribus
Noue constitutioni de duobus reis
Cedendarum actionum
Senatusconsulti vellayani
Conditionibus indebiti
Conditionibus sine causa
Conditionibus in factum
Exceptioni doli fraudis
Conditioni incerti
Juri ypothe. quod competit
Uxori in bonis mariti debitorum
Restitutioni in integrum vel minoris etatis
Exceptioni non numerate pecunie
Constitutioni que subuenit deceptis vltra dimidiam iusti precii &c.
Cessioni bonorum & induciarum quinquenalium
Appellationis & recursus ad arbitrium boni viri.
Priuilegio fori.
Beneficio dicenti donationem propter ingratitudinem posse reuocari nec ob defectum alimentorum vel religionis introitum. Et donationi excedenti summam quingentorum aureorum &c.
¶ Videamus ergo de singulis beneficiis supradictis quid sint & quid valeant & in quibus instrumentis habeant locum & qualiter poni debeant per tabelliones.
¶ Epistola diui adriani.
Et primo epistole diui Adriani beneficio supposito quod istud beneficium in iure non ha

beamus sed de illo beneficio habetur. C. de consti. pecu. l. fi. et ff. de fideiusso. l. si plures. et l. si dubitatur. Beneficium ergo divi adriani est quando plures in eodem instrumento sunt insolidum obligati. tamen per hoc beneficium si omnes sint soluendo tempore litis contestate possunt postulare quod diuidatur actio inter eos et sic vnusquisque pro sua virili portione conueniatur et sic iuuatur beneficio dicto alias non posset creditor quem vellet insolidum conuenire si huic beneficio nō fuerit renunciatum. Habet enim predicta renunciatio dicti beneficii locum in instrumento in quo plures se obligant principaliter et insolidum ad soluendum etc. Et tunc sic dicat tabellio. et omnes renunciauerunt cerciorati per me notarium infra scriptum beneficio epistole diui adriani. discreti tamen tabelliones debent dicere renunciauit huic beneficio cum recipitur instrumentum vel illis qui se obligant. Et vos singuli principaliter vnusquisque insolidū isti soluere promittitis tantā pecunie summam et renūciantes bñficio epl'e diui adriani hic discerni debet quod creditor quecūque de vobis voluerit possit insolidum conuenire. et per hec verba sūt cerciorati de bñficio supradicto. quando autem cesset istud bñficiū nō ē tabellioni hoc scire necesse sed relinquitur aduocato aut iuris perito.

¶ Noua constitutio de fideiusso.

De secundo beneficio scilicet noue constitutōis de fideiussoribus quod habet' in auten. de fideiussoribus. §. i. coll'. i. i prin. et C. de fideius. l. auten. presente vtroque. per quod beneficium dat' fideiussoribus vt possint postulare quod debitor pricipal' pmo

conueniatur q̃z ipsi fideiussores. Si ergo fiũt beneficio huic renũciatuz potest creditor primo cõuenire fideiussorem beneficio noue cõstitutionis de fideiusso. §. de principali conueniendo prius ꝛ auten. presente. ꝛ. l. sancimus. ꝛ declarat nomẽ legis vel autentice verbis romanis.

¶ Noua constitutio de duobus reis.

De tertio beneficio quod est beneficium noue constitutionis de duobus reis debendi vel promittendi per quod succurritur duob9 reis vel debitorib9 ꝙ possint postulare ꝙ quilibet nõ conueniatur insolidum sed ambo simul conueniantur. Si autem huic beneficio fuerit renunciatuz quilibet insoliduz tenetur. Et potest notarius sic dicere. ꝛ renunciauerunt cerciorati beneficio noue constitutionis de duobus reis debendis. Et ista duo beneficia precedentia habent locum in instrumento in quo plures debitores insolidum se obligant ad soluendum vel ad aliquid faciendum. ꝛ possunt omnes tres renunciationes simul scribere. ꝛ dicendo renunciauerunt dicti debitores cerciorati ꝑ me notariuz publicuz infra scriptum beneficio epistole diui adriani noue constitutioni de fideiussoribus. ꝛ beneficio ꝺ duobus reis debendis. ꝛ. l. de principali prius cõueniẽdo q̃z fideius. ꝛ autẽtice ꝑsente vtroqz. ꝛ oĩ alii iuri.

¶ Constitutio cedendarum actionum

De quarto beneficio qꝺ est cedendaruz actionum qꝺ habent fideiussores conuenti per creditores ꝛ alii qui obligati sunt. alioquin

nisi cedantur sibi iura per creditorem possent re/
cusare solutiones et contradicere creditori nisi huic
beneficio fuerit renunciatum specialiter et expresse
et tunc quando est renunciatum creditor pōt gra
tificare amico vel amicis quia poterit eligere vnuz
de fideiussoribus quando plures erant et tantum
insolidum conuenire. Et si ille dicat cedas mihi
iura contra illos simul obligatos. dicet creditor
non teneor quia huic beneficio renunciasti. et sic
creditor hanc renunciationem exonerabit et rele/
uabit amicum suum. et ista renūciatio potest simul
scribi cum superioribus hoc modo. renunciaue/
runt dicti debitores p me notarium certificati be
neficio epistole diui adriani et nouarum constitu
tionum de duobus reis et fideiussoribus. et bene/
ficio cedendarum actionum et omni alii iuri etc.

De senatusconsulto velleyano.

De quinto beneficio quod est senatuscon/
sulti velleyani qd est introductum in fauo
rem mulierum propter sexus fragilitatem. vt cum
ipse mulieres intercedunt vel pro aliquo se obli/
gant non tenentur vt. ff. ad velleya. l. fi. et habet lo
cum istud quando mulier alienaz suscipit obliga
tionem vel in ea participando mandando fideiu
bendo constituendo vel etiam se transferendo pro
mittendo aīo soluendi vt. C. ad velleya. l. i. et. ff.
de dona. l. delegata. et. ff. ad velleia. l. ii. habet eti
am locum in pluribus aliis casibus quos aduo
catis dimitto. Cessat autem hoc beneficium cum
mulier renunciauit vt. ff. e. ti. l. penul. que renunci
atio potest sic scribi. renunciat dicta mulier certio

rata per me notarium publicum infra scriptū bñfi cio velleiani ꝛ autētice si qua mulier. ꝛ oī alii iuri

De conditione indebiti sequitur.

De sexto beneficio videamus scȝ ꝯditionis indebiti. ꝛ habet locū qñ aliquis soluit qꝺ soluere non tenetur propter qꝺ id repetere pōt vt C. ꝛ. ff. de condi. indebi. per totuȝ. ꝛ si fuerit huic beneficio renunciatuȝ nō potest repetere qꝺ est in debite solutuȝ. ꝛ hec renunciatio sic potest scribi Et renunciat debitor ꝯditioni indebiti. vltra hoc tamen nullo modo potest dicere iurare vel allegare ꝙ illud sit indebitum.

De conditione sine causa.

De septimo beneficio sequitur nunc videre qꝺ dicitur ꝯditio sine causa qꝺ vult tantuȝ dicere ꝙ obligatus sine causa vel ex iniusta causa nō tenetur soluere vt. ff. ꝛ. C. ꝺ ꝯdi. sine causa. per totuȝ. ꝛ ideo notarius dicat sic. renūciauit cō ditioni sine causa vel ex iniusta. ꝛ potest hec renū ciatio sic scribi. renūcians dictus debitor conditioni sine causa vel ex iniusta causa vel infactuȝ actioni. ꝛ vult tantuȝ dicere ꝙ nō opponet debitor aliq̄ȝ actionem contra illud.

De actione in factum.

De octauo beneficio qꝺ dicitur actio in factuȝ que actio competit pro contractibus innoīatis qui sūt quatuor. s. do. vt des. facio vt facias. facio vt des. do vt facias. in primis; tribus competit actio in factum siue scriptum. in quarto datur actio de dolo ex actione ꝯpetēti. primis tribus ideo renunciatur. potest enim esse ꝙ debitor se obligauit ad soluendum vel dandum ali-

quid creditori vt ipse creditor daret vel faceret aliquod opus vel se obligauit faciendi ad hoc vt creditor similiter faceret aliquam rem pro debito re. vnde vt debitor sit bene obligatus quod non posset opponere non est datum vel factum illud quod creditor dare vel facere promisserat debitori. et per istam renunciationem non potest retardari soluere. et possunt iste renunciationes poni et scribi sic renuncians dictus debitor conditioni indebiti et actioni in factum et omni alii iuri quodcunque sit etc.

De dolo malo et fraude.

De nono beneficio quod est doli mali fraudis et deceptionis. nam qui per dolum vel fraudem et deceptionem se obligat non tenetur et potest dicere non teneor soluere quia per dolum fraudem et deceptionem fui inductus, et deceptus. Si renunciauerit non poterit talia dicere nec opponere. et poterit sic scribi talis renunciatio. renunciauit talis predictus exceptioni doli mali fraudis et deceptionis cuilibet et omni alii iuri simili modo etc.

De conditione incerti.

De decimo beneficio quod est conditio incerti et habet locum quando aliquis heres substitutus est videlicet ita quod si heres institutus decedet sine liberis siue moriatur. institutio illa habet incertitudinem vtrum cum liberis vel sine liberis moriatur quod est incertum cum sit de futuro. et poterit sic dicere renuncians expresse conditioni incerti et omni alii iuri. et hec renunciatio est frequenter vsitata vbique terrarum.

De iure ypothecarum.

De vndecimo beneficio iuri ypothecaꝝ qd ꝯpetit in bonis mariti videlicet q oīa ob na viri sunt tacite obligata ⁊ ypothecata vxori ꝑ dote. vnde si vendat aliqua bona sua ⁊ voluerit emptores vt cōsentiat ⁊ se obliget vxor faciunt emptores ipsas vxores ꝯsentire ⁊ renunciare iuri ypothecaꝝ. ⁊ illi obligationi quā haberent ꝑ do te in bonis mariti postea cū renunciauit cerciora ta ⁊c͡. iuri ypothecaꝝ. qd quidam vocant. l. iulie de fundo dotali. i. alicuiꝰ rei īmobilis date in do// tem īextimate ⁊ nō potest per maritū nec ꝑ vxorē nec per ambos alienari regulariter nec de iure de quo in. c. cum ꝯtingat. de iureiur. q2 illa renūcia tio legis iulie de fundo do. superflua est licet no tarii eam ponant.

De redebitoria.

De. xii. beneficio scꝫ redebitorie. ⁊ hec cōpe tit ēptori vt si quis emat aliquā rē morbo sam vel viciosaꝫ vt equū vel aliud aīal. vel spēs sophisticatas. auꝝ vel argētū ⁊ sic de aliis ꝯpetit hec actio infra sex menses vtiles ꝯtra vēditorem ad recisionē ꝯtractus. ⁊ sic scribatur renunciatio renunciauit dictus dominus emptor redebitorie actioni ⁊ omni alii iuri ⁊c͡.

De exceptione quanto minoris.

De. xiii. beneficio. s. quātu minoris. ⁊ hoc cō petit ēptori ignoranti rē vt si q̄s equū mor bosuꝫ vel aliter viciatū emerit pōt agere infra an num vtilē post vēditionē ꝯtra vēditoreꝫ ⁊ petere illaꝫ ptē p̄cii sibi reddi hac actiōe vt ꝓbatur. ff. de redebito. l. sciendūꝫ. ī fi. cuꝫ. l. se. ⁊ huic bn̄ficio ⁊ supradicto pōt renunciari. ⁊ hec renūciatio ꝓdest vēditori ignoranti morbuꝫ vl' viciuꝫ. naꝫ si scie

bat ⁊ tacuit nec certificauit emptorem non potest sic renunciare ratione sui doli. ⁊ scribetur sic renunciatio. renunciauit bñficio redebitori et ⁊ quãti minoris ⁊ oi alii iuri ⁊c. sed ꝙ nõ valeat renũciatio nota. extra de pe.

De feriis.

DE. xiiii. beneficio scʒ de feriis. sunt enim in anno duo tẽpora feriaꝝ scʒ messiuʒ ⁊ vindemiaꝝ. ⁊ illis tẽporibus nullus debet vocari in ius nisi in certis casibus. ⁊ si fuerit illis renũciatum poterit vocari. ⁊ poterit sic scribi. ⁊ renunciauit dictus talis beneficio feriaꝝ ⁊ oi alii iuri. feriis autẽ festiuitatuʒ nõ potest renunciari vt in. c. sepe. de verbo. sig. in clemen. ⁊ in. c. fi. de feriis.

De restitu. in integrum.

DE. xv. beneficio qđ dicitur in integrum restitutio qđ habet locum in minori. xxv. annis qui se obligauit ⁊ ipsi ꝯpetit hoc beneficium. nã si minores sunt ⁊ probant se in illo contractu lesos vel grauatos possunt petere in integrum restitutionem contra suam promissionem vel obligationem ⁊ restituentur ⁊ reducentur ad illum statum in quo erant anteq̃ʒ ꝯtraxissent ⁊ propter hoc facimus eos renunciare sic. ⁊ dictus maior. xiiii. annis si ẽ masculus. vel. xii. si sit femina minor. xxv annis renũciauit beneficio ⁊ priuilegio minoris etatis ⁊ restitutionis in integrum ⁊ oi alii iuri ⁊c. Et q2 multi tenent ꝙ minores cõiter illis beneficiis nõ possunt renunciare ideo debent iurare nõ venire ꝯtra ꝯtractum vel obligationẽ per se vel ꝑ aliuʒ ⁊c. ita notat glo. in. c. fi. de ẽptio. ⁊ vẽdi. ⁊c.

De exceptionẽ non nume. pecu.

DE. xvi. beneficio qđ est de exceptione non

numerate pecunie vel rei non recepte. sepe eniꝫ fit obligatio sub spe future numerationis vel tradi-tionis anteq̃ꝫ res tradatur vł pecunia numeretur ꝛ ideo fuit inuentum beneficiuꝫ hoc. s. non nume rate pecunie vel non recepte. ꝛ illud beneficium competit illi qui se obligauit sub tali spe. pōt eniꝫ dicere non teneoꝛ soluere qꝛ non fuit mihi nume rata pecunia vel tradita res pꝛopter quam me ob ligaui. ꝛ illa exceptio quandoqꝫ durat per duos annos quandoqꝫ per. xxx. dies quandoqꝫ ꝑ an num quandoqꝫ per tres menses. si enim debitoꝛ confitetur de debito pecuniam recepisse ꝛ in veri tate non recepit potest opponere exceptionem nō numerate pecunie infra duos annos a die obliga tionis nisi fuerit tali exceptioni renunciatum. Cre ditoꝛ vero qui sub spe future numerationis con fitetur illud quod sibi debebatur a suo debitoꝛe recepisse qđ in veritate non recepit potest oppo-nere exceptioneꝫ non numerate pecunie infra. xxx. dies. Maritus vero qui confessus est sub spe fu-ture numerationis recepisse aliquid in dotem ha bet exceptionem non numerate dotis post annuꝫ a die solutionis matrimonii si durauit minus du obus annis. Si vero durauit plus minus decen nio tunc habet tres menses ad pꝛoponendum dic tam exceptionem nisi fuerit renunciatum quia tūc non posset. ꝛ potest sic scribi. ꝛ renūciauit dictus talis exceptioni non numerate pecunie vel nō da te seu recepte vel sibi non tradite ꝛ per ipsum nō accepte vel habite. ꝛ hec renūciatio ē plurimuꝫ ge neralis ꝛ pꝛacticabilis hodiernis tempoꝛibus.

De exceptione vltra di. iusti pꝛecii.

De.xvii.beneficio per qd iuuantur decepti v
tra dimidiam iusti precii.iura enim permit-
tunt contrahentes se inuicez decipere in precio re
rum etiam vsqz ad dimidiam iusti precii.sed vl-
tra dimidiam iusti precii competit hoc beneficiuz
tam emptori q̄z venditori.ꝛ ponit exemplūz glo.
in.c.cum causa.de emptio.ꝛ vendi. ita ꝙ vendi-
tor deceptus potest restituere precium ꝛ sibi resti
tuatur res vel saltem ꝙ suppleatur precium.simili
ter emptor dicet ꝙ restituatur precium ꝛ restituet
rem.ꝛ poterint sic dicere. ꝛ renunciauerunt dicti
contrahentes iuri per quod subuenitur deceptis
vltra dimiam iusti precii ꝛ tunc non habebunt re
cursum.ꝛ de hoc nota.ꝛ vide notata in dicto.c.
cum causa.ꝛc.

De renunciatione cessionis bonoruz

De.xviii.beneficio quod est de cessione bo-
norum ꝛ induciaruz quinquēnalium quod
non multum frequentatur. dicitur enim miserabi
le auxilium auxilium cessionis bonorum. Cedit
enim bonis debitor vt non detrudatur in carce-
res ne daretur creditoribus lacerandus. Et fit
hoc creditoribus in vnū conuocatis.ꝛ si maior
pars vult sibi dare inducias quinquēnales non
cedet.ꝛ si nō vult cedit bonis.nec audiet minor
ps creditorꝫ.ꝛ si creditor velit dbitorē suū tali mi
serabili refugio renūciare scribat sic. renuncians
dictꝰ debitor cessioni bonorꝫ ꝛ induciis quinquē
nalibꝰ ꝛ omni alii iuri.Sed forte nō valebit renū
ciatio d quo satis per Cy.C. qui bo.cedere pos.
l.i.in vltima.q.ꝛ in specu.ti.de renun.ꝛ conclu.§.
i.versiculo item est beneficium ꝛc.

De recursu apppellationis.

De .xix. beneficio quod dicitur beneficiũ appellationis. et recursus ad arbitrium boni viri. Condemnatus enim iniuste per iudicem habet recursum appellationis. et iniuste condemnatus per arbitrium habet recursum ad arbitrium boni viri ordinarii et iudicis loci. Et his beneficiis potest renunciari expresse. et sic renunciauit benificio appellatiōis. et recursus ad arbitriũ boni viri Sed vtrum valeat dubitatur. et dic quod in arbitrio non valet renunciatio quin possit recurri ad arbitrium boni viri vt nota. in spe. ti. de arbitio. §. dicit ver. item si sit pactum de non appellando. cum similibus etc.

De priuilegio fori.

De. vicesimo beneficio quod dicitur beneficium fori videlicet quod nullus debet conueniri coram non suo iudice nisi ratione contractus vel maleficii vel nisi alibi soluere promiserit. clericus tamen nō potest tali beneficio renunciare. et huic beneficio maxime seculares debent renunciare. dicendo renunciãtes beneficio fori alias et melius priuilegio et cuilibet consuetudini et iuri municipali et statuti indulgentie vel rescripto et omni alii iuri quo posset se iuuare.

De donatione

De vicesimoprimo beneficio super quo nota quod donatio simpliciter facta inter liberos reuocatur si ingrati fuerint ac si extranei essent. Item reuocantur donationes facte immense et nō insinuate coram iudice. et ille dicuntur immense que excedunt summam quingentorum aureorum id est

florenorum. oportet ergo vt insinuentur per iu-
dicem. ⁊ scribetur sic. reũnciauit donator vł do
natrix beneficio dicenti donationem propter im-
mensitatem vel ingratitudinem posse reuocari vł
ob defectum alimentorum vel religionis introi-
tum ⁊ iuri dicenti donationem excedentẽ summã
quinq; centum solidorum sine insinuatione iu-
dicis factam non valere ⁊ omni alii iuri ⁊c.

¶ Et licet alia sint plura beneficia indulta a iuri-
bus. his tamen in instrumentis cõmuniter renun
ciatur cum sufficiat. dic autem ꝙ semper debet fie
ri de premissis ⁊ similibus renunciatio specialis
⁊ non sufficeret generalis sic dicendo. renunciat
omni iuri per quod defendere se posset. ⁊ debet
fieri predictorum ⁊ aliorum certificatio per no-
tarium vt hic late prosequitur. ⁊ de his ⁊ aliis vi
de in spe. titu. de renun. ⁊ conclusione. vbi plenissi
me de istis omnibus ⁊ aliis tractatur.

¶ Explicit tractatus iudiciorum

C.

Spurcissimi Sathane litigationis infernalisq3 nequicie procuratoris contra genus humanum. Coram domino nostro Ihesu cristo agitate. Beata virgine Maria eius matre pro nobis aduocata 7 comparente liber feliciter incipit.

Nostis fratres carissimi qualiter Sathanas subintrans viscera Jude procurauit q ipse Judas magistrum suum prophetam qui filiu3 dei se faciebat morti tradi faceret. Nostis etiam qualiter genus humanu3 ab exordio mundi fuit damnatum per inobedientiam Eue. 7 postea fuit saluatum p Mariam. Nam mulier damnauit sc3 Eua 7 mulier saluauit scilicet virgo Maria. Cogitauit itaq3 nequicia infernalis intra se conuocata ei astucia dyabolice fraudis quomodo 7 qualiter posset redigere genus humanum in suam pristinam seruitutem. 7 intuens nulla3 natione seu naturam fraudulentiorem existere muliere suggessit vxori Pilati suggere pilato vt impediret morte3 illius prophete. Unde legitur in passione illam dixisse pilato. Quid tibi 7 iusto illi. multa enim passa sum. videbant Jhesum infinita miracula facientes. dicebant hic est enim filius dei. cum autem esuriebant contrarium dicebant. vnde quandoq3 dicebat non expedit vt iste moriatur. cum enim dicebant prophete q oportet vnum mori pro populo qui descendit ad inferos 7 porte inferni aduersus eum non preualebunt 7 extrahet captiuos quare non expedit ipsum mori. quia solatium est miseris socios habere penarum. vnde in hoc du

bió existens pilatus dixit. Quod scripsi scripsi. et
ita Jhesus cristus fuit crucifixus mortuus ꝛ se-
pultus. Demum cogitauit nequicia infernalis lõ
go malicioso ꝛ ponderoso consilio ꝙ procura-
torem mitteret ad presentiam Jhesu cristi bene in
structum ad petendum ꝙ genus humanus in eo-
rum pristinam redigeret seruitutem. Nec miremini
si dicimus ꝙ ad presentiam superioris potest ac-
cedere quia loquimur more humano. aut quia si
cut scitis vbicunqꝫ sit demon principaliter poten
tialiter cruciatur. quia eius pena eius ossibus si-
cut lepra leproso est infixa. vel tinea tineoso. aut
sicut rusticus vel iumentum non releuatur pena por
tando pondus ferreum in aula regia. sic demon
vbicunqꝫ sit a sua pena non releuatur. Procura
tor igitur legittime constitutus astutus ꝛ versutꝰ
ad presentiam cristi accedens dixit. Creator celi
ꝛ terre ego sum quidam damnatus procurator
totius nequicie infernalis coram vobis compa-
rens ad agendum contra genus humanum. Pla
ceat vobis ad informationem vestram aliquan-
tulum me audire. Dixit enim dominus ei audias
me dicere. Respondit demon. Non debes domi
ne sed ad informationem vestram aliqua vobis
explanabo si placet. dixit dominus. tu scis ꝙ me-
rita causarum nobis veraci assertione pandunt.
quare a te non decet informari. recolimus enim
dum mundum perambulauimus qualiter nos in
formare volebas dũ dixisti nobis. Dic vt lapides
isti panes fiant. Dixisti quoqꝫ ꝙ innumerabilia
nobis dares si te adoraremus. demon dixit tu es
iusticia ꝛ iusticiam postulo. peto genus humanuꝫ
vocari coram te ad certum diem responsurum

mihi procuratori nequicie infernalis. ꝛ ecce pro
curatorium meuꝫ quo inspecto per dominuꝫ cuꝫ
careret omni calumnia. dixit dominus de die aga
tur. Respondit demon ad diem crastinam. respõ
dit dominus. tu nosti experientiam facti ꝙ longa
via est ꝛ ꝙ de die sumus discordes. ad iudicem
enim pertinet ex eius officio diem partibus assig-
nare quare nos tibi ꝛ generi humano assignam⁹
certum diem scilicet diem veneris sanctam qua
crucis patibulo penam subimus corporalem. re-
spondit demon. A domine vbicunqꝫ locorum
hec dies est insignis debet esse ꝛ celebris. sicut. n.
iura per ora principum promulgata testãtur qua
re citatio ꝛ quicquid ex ea sequeretur nullius esseꝫ
momenti. Respondit dominus. Nos iura condi
dimus ꝛ autoritatem damus iuribus nõ iura no
bis. quare volumus citationem valere ꝛ proces
sus. non obstante ꝙ talis sit vbilibet formata. Et
dixit Gabrieli vocifera cum tuba tua sonifera ad
dictum diem genus humanuꝫ responsurum corã
nobis procuratori nequicie infernalis. Quibus
actis recessit demon ad inferos cum talibus no-
uis qualia superius audisset quibus sociis infer
nalibus relatis per dictum procuratorem vide-
runt demones ꝙ nullam graciam nullam miseri-
cordiam a domino inuenerunt. habito consilio
eorum iusticie vt dicebant inherentes statue-
runt eundem procuratorem ad dictum diem mit-
tere iusticiam petiturum iudicant. Qua die ad-
ueniente cogitans ipse Demon ꝙ maior erat
contumacia actoris q̃ꝫ rei ꝙ in regno celorum
nullos habeat amicos comparuit tempestiue vt

loquamur more humano in loco in quo iudex pro tribunali sedere consueuerat. Adueniente itaq3 die demon comparuit dicens. Domine ego sum ille deputatus procurator qui habeo diem et ali as incepi dicere coram vobis contra genus hu manum. Respōdit cristus. vade et expecta. tu scis q̄ tota dies cedit generi' humano. Expectans de mon vsq3 ad horam none et videns vt more hu mano loquamur litigantes euntes et redeūtes ad suam audientiam. Iterato dixit demon. pater qui es vbiq3 summa iusticia ego me iterum presento contra genus humanum. Cui domin9 ait. inopor tune. nonne tibi diximus q2 tota dies cedit. et sic expectauit vsq3 ad noctis tenebras. Tunc ince pit demon vociferare et clamare dicens. Ubi est iusticia que in celis dicitur esse quā vix inuenio. Respondit dominus. veni maledicte iam est ho ra vt te audiamus. Et exhibuit statim citationem qua exhibita clamatum extitit si esset aliquis hic pro genere humano. verūtamē quilibet obtacuit Respondit demon. Nemo credat q̄ velim proce dere nisi curiali modo. quo posito constat de cō tumacia humani generis. quid super hoc dicant iura qualiter iudices agere debeant. Respondit dominus. Tu scis quia statim non debet iudex excōmunicationis sententiam fulminare. Dixit de mon. ego non peto hoc sed tantum postulo mihi litteras fieri q̄ sufficienter comparui nemine pro humano genere comparente. nescio quid minus possem petere quia sicut dixi curialiter agere pro pono. verūtamen est q̄ demon non querebat ali ud nisi q̄ nos tantum posset redigere in pristinam

feruitutem vel inobedientiam propter quam vt nostris fueramus damnati per factum eue. Respõdit dñs. Qui nouit abscondita tenebrarum tu scis quod iudices quandoque secundum iura vtuntur mera iusticia. quandoque equitate. quandoque rigore secundum personas loca causas et tépora. bene scimus quod equitas quãdoque prefertur rigori. Volumus itaque equitate vti qua equitate diem istum continuamus et prorogamus in statu prout melius valemus in diem crastinum quod facere potuit de iure. Tunc exclamabat demon. Va domine vbi est iusticia tua respondit dñs. Eicias eum foras nõne tibi diximus quod volebamus equitate vti. Et eiectus est de regno celorum et ad inferos remeauit qui si que dura noua primo sociis suis retulit modo duriora eis dixit. Verũtamen dixerunt demones quod si iudex equitate pensata quandoque vtatur nemini facit iniuriam licet parti nõ facit graciam. Sero autem fuit magnus clamor in celis quia genus humanum erat in contumacia positum nisi fuisset clemẽcia saluatoris qui equitate pensata diem prorogauit in diem sequentem et in tantum quod clamor ascendit ad aures beate virginis que audita rei cã amarissime fuit turbata inquirens a iudice quod nil erat inouandum nec innouari poterat pendente dilatione. Et dixit publice quod volebat esse aduocata generis humani. quo audito omnis chorus milicie celestis magnis gaudiis est repletus. mane autem rediit procurator infernalis nequicie tempestiue subintrans consistorium et cum cordis amaritudine inaudita videns iudicem venientem ad sedendum pro tribunali. Postea vero aduocata

nostra veniebat comitata comitibus angelorum cum milicia celesti alta voce canentium. Aue regina celorum mater regis angelorum. O maria flos virginum velut rosa vel lilium. funde preces ad filium pro salute fidelium. ad ipsam pro nobis magis animandam fortius canebant. processit ergo aduocata nostra cum eadem celesti milicia et sedit ad dextrã filii sui dicẽs. Fili mi audio et nescio quis contra genus humanum causam habere se dicit quis est ille assurgat et compareat. tunc enim dixerunt angeli videte versutum damnatum reprobatum accusatorem fratrum. Ille enim est qui non cessat infestare iudicem contra genus humanum qui statim citatus est et comparuit dimissa facie beatam mariam eleuatis oculis respicere non audebat. Qui enim male agit odit lucem. que etiam ipsum demonem tam honorabili oculo cognoscebat quod dolores sui cordis oculi et facies iudicabant. Dixit Cristus demoni modo dicas quicquid habes contra genus humanum dicere Respondit dyabolus. pater sancte non moueat vos caro et sanguis. sic mihi facite iusticiam. quia vos estis iusticia caritas et equitas vbicunque locorum. vos dicitis quod ego dicam causam meam. sed non video cum quo loquar. quia iudicium sicut scitis constat ex tribus personis. personam autem rei non video. respondit beata virgo quia sicut dicit demon. Iudicium constat ex tribus personis. ego non video personam actoris que primitus est fundanda. Resõpdit demõ. fundata est persona actoris prout constat ex procuratorio

nostro per iudicem citationē obtenta. Loquitur Maria. ex quo partes sunt presentes non est dicta inuanum tenenda peto copiam procuratorii ꝑtis aduerse ꝛ citationes mihi fieri dari qꝛ sic debet fieri. Loquitur demon. cui fiet copia partem hic non video. Respondit maria. Ecce aduocata generis humani. Loquitur demon. Audi pater respice veritatem quia tua mater ab omni officio aduocationis excluditur. Aduerte primo qꝛ omnes mulieres postulare prohibentur qꝛ virile officium est. Preterea ipsa est mater tua ꝛ sic esset valde mihi suspecta. Et si ad illud officiū admitteretur de leui posset vos tanq̄ filium suum ad suam partem trahere adꝰque dico eam minime admittendam. Tunc loquitur aduocata filio. caue te fili mi ne forte ipsius versuti allegationes fraudulenter vos circūueniant in aliquo. asserit enim me ad aduocationis officium non esse admittendam mentitur ꝛ vere contra veritatem loquitur. qꝛ in ore eius nunq̄ fuit inuenta veritas. fili carissime vos qui iura condidistis nostis ꝙ mulieres non admittantur ad postulationis officium. pro personis autem miserabilibus ꝛ coniunctis viduis ꝛ pupillis bene admittuntur vt extra de ꝓcuratoribus. C. ff. ꝛ. iii. q. vii. scilicet. Sunt enim magne miserabiles persone sunt q̄ mundus quē ipse nititur redigere in pristinam seruitutem cōtra iura naturalia. Preterea dicit ipse ꝙ ego sum mater iudicis. ergo mulier vnde tanq̄ mulier ꝛ aduocata admitti debeo. Etiam causam istam defendere volo quia mea interest tanq̄ aduocata. vnde si essem heretica vel iudea vel excommunicata

defensiones mee mihi essent salue ꝛ audiri deberẽ me defendere. Nostis bene fili tres fore ordines in mundo coniugatorum. virginum ꝛ continentium ego enim fui de omni ordine. coniugata cum Joseph ꝛ virgo ante partum ꝛ in partu ꝛ post partũ ꝛ ineffabiliter vos concepi ꝛ genui sine alterius contactu. sicut granum sine alterius grani contactu germinat. ꝛ sicut virga Aaron flores ꝛ frondes ꝛ fructus protulit absq; semine ꝛ radice. Sũ quoq; ꝛ fui continens ad denotandum omnem ordinem humani generis nuncupari debeo aduocata quare me aduocatam admitti postulo tanq; proprium factum meum prosequens. Respõdit demon hoc vere peto interloqui super quib9 iudex iustus interlocutorie decreuit. Mariam in aduocatam admitti debere qua aduocata edita cum in nullo posset redargui. Similiter dixit aduocata si vult aliquid dicere procurator nequicie infernalis dicat. proposuit ergo procurator nequicie infernalis in hunc modum. Modus est discretio cautele cuiuslibet sapientis volentis contra alium experiri expectare primum interdictum restitutorium si sibi de iure competit intentare. quia sicut scitis melior est conditio possidẽtis. quare ego procuratorio nomine peto. Primo ꝛ principaliter me restitui ad omnem possessionem. q2 paratus statim sum probare pacifice ꝛ quiete possedisse nomine quo supra fuisse defraudatum ꝛ spoliatum. nam ista duo conuenit probari vt habetur in libro decre. extra de restitutione spoliatorum ꝛc. Quia rẽ integranda sunt omnia spoliata anteq; procedatur in causa. restitutione autem plenarie facta sum

paratus cuilibet respondere. Loquitur aduocata filio. Audi fili mi benedicte iniquitatem dyaboli qui se gerit esse partem actoris falso vt sui ē moris petit primitus se restitui per iura. que iura loquuntur in reis spoliatis restituendis ꝛ sic loquitur. c. de restitutione spoliatorum. extra. ꝛ ita restitui non debet. quinimo restitutio eis qui posside runt non vi non clam non precario sed bona fide ꝛ iusto titulo fieri debet. Demones autem nūq̄z homines possiderunt sed velut custodes carceris inferni ianuas sicut nebulas ꝛ gursiones custodierunt. is enim fili mi possidet cuius nomine possidetur. ergo vos solum homines possedistis ꝛ possidetis debite ꝛ iuste quia vos hominē creastis. nunq̄z potuit demon habere bonam fidem quātocunqz possiderit vel tenuerit cum nulla dierum prescriptio iuuet malefidei possessorez vnde bona fide caruit ꝛ caret. ergo fuit demō nō possessor sed malefidei detentor. nam aliud ē possidere ꝛ aliud detinere. igitur vbi nulla fuit possessio nulla competit restitutio. ꝛ vbi nulla est fides nullus titulus nec prescriptio ergo non habet restitutio locuz. Dic mihi damnate reprobate nonne filius meus qui est hic pater ꝛ filius ꝛ spiritus sanctus hominem creauit quomodo rē alienam possedisti cum sciebas ipsam alienam. Respondit demon. Interlocutoriam postulo super hoc cum fuimus ab olim in possessione super quibus iudex iustus interlocutorie decreuit illuz demonem ad predicta non esse restituendum. Tunc demon stridens dentibus missa manu ad marsupium extraxit bibliam ꝛ cepit legere in Genesi vbi

dicit dominus Ade ꝛ Eue. de omni ligno para-
disi comedatis excepto soluȝ isto. quacūqȝ eniȝ
hora comedetis morte moriemini. peto ista ꝟba
ita stare. ꝛ maria attendite fili verba ꝛ parabo-
las demonis non consideretis. allegauit eniȝ ca
put ꝛ caudam subticuit qđ est contra legem. sub-
sequenter mihi genesis patent, verba per demonē
recitata. hec verba ab ipso ꝛ suis cōplicibus ade
ꝛ eue quibus causam peccandi dederunt nequa-
quā moriemini sed eritis sicut dȳ scientes bonuȝ
ꝛ malum. Et qui causam damni dat damnum de
disse videtur. non ergo audiendi sunt demones
qꝛ adam ꝛ Eua de facto ex eius autoritate pecca
uerunt. Et qꝛ fraus ꝛ dolus ꝛc. ne de dolo pre-
misso gaudium reportet. vnde debet dispendium
reportare. repellatur ergo demon a lumine ianito
rum inflatus. Loquitur demō cristo. pater sancte
fac mihi vt faciunt boni iudices qui in hmōi ca
sibus iura sequuntur. posito eniȝ sine preiudicio
sicut asserit aduocata mundi ꝙ ab agendo repel
lar. tamen vestrum nobile officium qꝛ etiam ꝑ ta
cente ex more officio iudicat arbitrio ne crimina
remaneant impunita ex bono ꝛ equo cum ad hec
ex necessitate iusticie teneatur quibus bonus ꝛ iu
stus iudex nulli parcere debet. Loquitur aduoca
ta filio. Audite fili vos estis rigor iusticie necnō
summa equitas ꝛ plenus dulcedine misericordie
qꝛ primo đ rigore iuris peciit procedi. in hoc qđ
peciit nō ē vlteriꝰ audiēdus. qꝛ vt scitis ita ē đ iu
re ꝙ realiter vbi duo vel plura auxilia sine reme-
dio ad vnū ꝛ ad idem obseruanduȝ ꝯpetūt. vnū
ex his eligere tenetur. ꝛ vno electo potissime in iu

dicio deducto/alijs renunciare videtur. sic autem est in proposito q demoni plura remedia cpetãt ad csequẽdum qd petit qd tamẽ nõ cfiteor. vnũ ab inicio elegit atq3 in iudicio deduxit vt appa/ret per processum. Igitur merito ab aliis quibuscunq3 adhuc censetur merito excludendus. Item cum negatũ sit demoni q vna via peciit quomõ ad aliud est audiẽdus sic ẽ improbandus in proposito vt attendat quod lex dixit. q que vna lex negat alia concedere non potest. ꝛ est ratio q2 circuitus ẽ euitandus ꝛ reprobaretur si secus diceretur. Iam videtur iuri stare verbis ꝛ non reb9 qd non est dicendum. Preterea fili mi vos scitis q versutus diu est vbi potest recurrere ad auxilium ordinarium non est recurrendu3 ad extraordinarium. sicut autem fuit ꝛ est in proposito. quia demon auxilium ordinarium vt dictum est induxit in quo succubuit quare non est audiendus. Ite3 bene scitis q versutus diu hic restitutione3 peciit qd tamen est auxilium ordinarium in quo tantu3 auxilio iure exigente per interlocutoriam vestram a qua non extitit appellatum priuatus est ꝛ sic trãsiuit in rem iudicatam. ꝛ ideo fuit totaliter exclu/sus ꝛ etiam expulsus. Igitur non obstante excep/tione rei iudicate nullaten9 põt admitti. Et ĩ omni aduocata seq̃ẽs mulier sexu3 fragilẽ ꝛ miserabi/le3 semp timẽs generis humani subuersionẽ mutauit faciẽ ꝛ lacrimis atq3 singultib9 dedita/exinanita ẽ adeo q nemo tam tristis mentis extitit. ꝛ cum tantum virgo lacrimari ardesceret flexis genibus scissis ab vbera vestibus lacrimis oculos mun/dantibus alloquitur filiu3 dicẽs. Fili mi ecce de

mon qui te spreuit ⁊ lapidauit ad calumnam liga
uit ⁊ in stateram crucis tanq̄ȝ latronem infixit et
amarissime morti tradidit ⁊ vestrum nobile offi-
cium implorauit. ego vero mater tua te nouē men
sibus in vtero portaui ⁊ pie nutriui. dans tibi lac
vberibus. et hoc facie ad faciem aperiens verba
incontrariuȝ eius qđ pecijt demon. Peto eniȝ eo
iure ꝙ possum in euentu predicto mihi tantam iu
sticiam fieri ⁊ administrari super rationibus meis
predictis cum ipse apud te non debeat melioris
cōditionis esse q̄ȝ ego. vnde postulo ꝙ si magis
hosti fauetis q̄ȝ mihi deleatis me de libro vestro
Filius autem videns intentionem matris dolore
pietatis cōmotus dixit demoni vade retro satha
nas q2 petitum tibi effectum merito denegamus.
dixit demon. dico ꝙ caro ⁊ sanguis non celestis
iusticia reuelauit hec filio. Et ideo bene predixe-
ram q2 non erat mihi tutum matre in iudicio con
tra me postulare. Et dixit iam audietis talia que
noletis audire forte ⁊ ostenso euangelio vbi dici
tur. venit princeps huius mundi ⁊c̄. Quare pater
sancte obseruare verba ista ⁊ que processerunt de
labiis vestris non faciatis irrita. Scitis ergo ꝙ
ego suȝ princeps huius mundi. ⁊ de me loquitur
scriptura vestra in multis locis. Et continetur ꝙ
ob aliquam modicam obiectionem posset maxi-
mum litigium inter partes aliquas oriri. Et tunc
omnis boni iudicis est decidere ⁊ diuidere reȝ li
tigiosam pro posse ⁊ dare vnicuiqȝ partem suam
Ut ergo scitis ego sum' princeps huius mundi ⁊
in celo. non verbalis tantum sed realis. q2 verba
mea sunt intelligenda cum effectu. Uos videtis

pater sancte quotidie est discordia inter vos ⁊
me. vos autē dicitis quandoq; esse vestrū qđ
est meum. ⁊ ego sepe ⁊ frequenter dico meū esse
quod vestrum est. postulo vos igitur vt omnis
cesset discordia ⁊ faciatis sicut bonus iudex pon
derans equiualentia bona ⁊ mala mundi ⁊ sitis
dominator bonorum ⁊ ego malorum. ⁊ procul-
dubio regnum vestrum non erit maius q̄ȝ sicut
granū milii. Loquitur maria qđ petit intus ha-
bet. vos scitis ⁊ omnes ꝙ tali die sicut heri dies
veneris sancta bona ⁊ mala mundi que versutus
pecit. Modo ponderari ponderata fuerunt ad
petitionem ipsius in statera crucis ꝙ vos preci-
um ⁊ bonitas ad instar bonitatis recta statera to
tum ponderastis pro humani generis redemptio
ne ⁊ in aliam partem pendidistis ⁊ descendendo
ad inferos. ⁊ exinde resurrexistis a quo non fuit
appellatum ⁊ ideo nō est amplius audiendus ne
pueris similes fiamus quibus non placet in ludo
ponderatio imo dicunt ponderemus. Respōdēs
demoni cristus dixit. Loquere si scias ⁊ demō ter
ritus de tanta respōsione dixit aduocate dimitte
me quia est hora vt loquamur de inceptis. dico
hominem tribus modis sine remedio fuisse dam
natum. Primo secundum duplicem iusticiam scȝ
precepti ⁊ exempli. Exempli sic. quia angelus pec
cauit ⁊ sine remedio fuit damnatus cū dominus
non sit acceptor personarum oportet similter ho
minem damnari sine remedio. alias esset acceptor
⁊ iniustus. de qua iusticia iuste possumus cōque
ri nos damnati. Ad iusticiam precepti sic. quia
huius fuit preceptum siue precepistis ꝙ non co-

mederet de pomo et quandocumque comederet mor
te morietur. angelo vero preceptum non dedistis
Si ergo angelos damnastis sine precepto multo
fortius damnatus est homo cum precepto. cum for
tius sit contra preceptum ire quam sine precepto fa-
cere. Et peto modo quod vos respondeatis si respo
dere potestis tanquam ad ulteriora procedens. Re
spondit aduocata. Miser et infelix non est simile
quod tu proposuisti. quia angelus peccauit et ideo
punitus est. quia nihil infirmum in se habebat quod
eum induceret ad peccandum. quia non infirmita
te sed malignitate peccauit. Et sicut bene scitis an
gelus nullo precepto indigebat. Homo autem si
peccauit habuit in se causam imminentem ad pec
candum propter temeritatem et grossitatem mate-
rie. de quo planctus est. vnde corpus fragile effi
citur et multo leuius autem inclinans ad peccan-
dum. et nimirum est si angelus peccauerit ad iusti
ciam precepti. Sic autem respondeo. angelo pre-
ceptum non fuit. et peccauit angelus tanquam sciens
quid agere deberet sine precepto. Natura autem
ipsorum angelorum in se habebat sapientiam.
quia cognoscebant rectitudinem boni et mali in
perfectione siue natura. Et quia veniendo con-
tra talem certitudinem sine comparatione graui-
us peccauit quam homo. propter quod tanto altiori
gradu cecidit. Homo autem talem certitudinem
non habebat propter corpus quod naturam gra
uat. hinc est quod non respondit certionaliter. sed
ait ne forte moriamur. Sile ergo damnate quia
satisfactum est vltra velle. Respondit demon.

Non silebo aperi aures tuas et audi ea que dicam. Respondit aduocata. quare non petis interlocutorie fieri super positis que callide cepisti facere. respondit Demon. vultis scire quare. quia deitati frenum imponitis. sed iterum dico quod homo peccauit. Loquitur aduocata filio. Fili mi iudex viuorum et mortuorum scis quid vult dicere versutus iste. vult enim arguere ex multis culpis pro maiori parte falsis. et postea vult concludere quasi ex omnibus veris. sed sicut propositionum copulatiuarum medium est pro parte sed pro toto est falsa. puta tot falsitates allegauit intima veritatis tacendo in tantum quod maximum periculum est ne alios inficiat. Ego autem que non consueui audire mendacia odio fastidiata sum quod nescio in qua parte me voluam. quare supplico quod ipse dicat tantum pro se culpam et ego presentabo et glosabo secundum veritatem. Loquitur demon. Audio mirabile quod aduocata mundi vult esse aduocata mea me nolente cum in inuitum beneficium non conferatur. sicut pueri qui nesciunt computare et legere. asseris enim vis computare et glosare ego postulo te non audiri quia mos ingerendi est et postea ipse presentet et glosat et repetat si sciat et poterit persona deitati vt dixit et postea replicabo. Respondit aduocata non modicum turbata. Nolo quod alleget falsitatem quia non debet audiri in regno dei. Respondit demon si non vultis me audire ego recedam et hoc videat iusticia iudicantis dixit christus mater iusticia requirit quod permittas eum loqui et postea respondebis tanto erit nobis maius gaudium. Loquitur aduocata. dicas ergo quid vis. dixit demon homo peccauit. Dixit aduocata facias ibi punctum. dixit omnipotens permittas

eum dicere q2 nihil in ciuili ratio complectitur zc.
Respondit demon. Homo peccauit in bonitate
infinita. z scdm iura pena debet respōdere culpe
quare peto hominem qui cōmisit crimen lese ma-
iestatis cum suis heredibus in quibus hereditas
criminis ex persona trahitur perpetuo puniri. ad
uocata respexit filium cuz oculo. et filius matri re
sponsionez insufflauit. ait demon. Ego semp dixi
ꝙ durum mihi erat matrem iudicis in aduocataz
cōtra me haberi. Aduocata dixit filio. Fili mi cu
ius noīe flectitur omne genu. celestiuz. terrestriuz
z infernorum. deprecor vos audite verba mea.
Iste nequam dixit de homine ꝙ peccauit in boni
tate infinita. et ideo sic infinite puniēdus. Ad qđ
respondeo z dico ꝙ vos estis deus z homo z bo
nitas etiaz infinita. z vos qui estis infinitus z bo
nitas infinita pependistis in cruce z morte turpis
sima z crudeli cruciatus fuistis primitus bene re-
spondit pena culpe. Loquitur cristus. regina celi
non sufficit vobis ista responsio non vultis vos
ꝙ homo puniatur de peccato scdm petitionem ꝙ
iura clamant. Cui dixit demō. iura volo. dn̄s ad
eaz q2 fuit culpa infinita. dixit demō ergo homo
puniatur infinite. dn̄s pro matre ait demoni. Nō
ne mihi oē iudiciuz tradidisti. Si culpa fuit infini
ta. z hō nō potest infinite satisfacere z mori. Lo-
quitur aduocata. Uos estis filius dei viui. rex in-
eternum duraturus z deus z homo. non punien-
dus in infinituz. Itē dixit demō. hō peccauit ī bo
nitate infinita. Rn̄dit aduocata glosando. pecca
tor ingemuit z dn̄s amplius nō recordatus ē eo
q2 nūc debet in eo reincipi qđ iam fuit. Non eniz

iudicat deus bis vbi dixit ad vltimum:conclusio
dyaboli.ergo pena dbet esse infinita. Dixit aduo
cata.mentitur demō.quia qui ex falsis concludit
omnino debet excludi.ergo cum ānihilata sit cul
pa per misericordiam est anullata ⁊ pena per gra
ciam.vt vicium veritatis operiet gracia culpam
cū probis ⁊ approbis cuȝ lacrimis ⁊ suspiriis qd
est ⁊ faciendum.Et singulis visis ad instar eius
quod legitur.xxiiii.q.iiii.c.dister.maria in vtero
nato ⁊ filio denudata cum vberibus naturaliter
trahit iudicem quando vult. Respondit de-
mon.Nōne nosti vbi subest iusticia excusationis
seu defensionis causa.noscis quia non solum la
crimis sed etiam insidiis resistere hosti licet.ad-
uocatū mihi dari postulo vt iura volūt.Aduoca
ta loquitur.ex secretariis curie celestis non potes
petere quēcūqȝ.ergo vis ex secretariis infernalis
nequicie recipere addens.Audi me quoniaȝ om
nem questionem soluam ego.non est dubiū quo
niam pater filius spiritus sanctus creauit homi-
nem in sapientia vt esset heres vite eterne quaȝ ꝓ
misit Abrahe ⁊ semini eius.ergo si hominem pu
nitum in totum deletis ipsum vt ait demon non in
sapientia sed in vanuȝ constituistis omnes filios
hominum quod esse non debet.Sequeretur ergo
ꝙ non in sapientia sed in vanum creasset hominē
oportet enim hominem esse heredem vite eterne.
Respondit dyabolus. vos dixistis ꝙ si dleatur
genus humanum sequeretur ꝙ non in sapientia
sed in vanum constituissetis filios hominum. Et
hoc sic arguo. Quicquid olim fecistis vos cre-

astis. ergo apparet ꝙ aut in sapientia facta sunt
omnia aut iniuste condemnastis nos imperpetuū
Dixit aduocata. fili iniquitatis si enim fuit dam
natus vnus chorus angeloꝝ cum essent decē
nō adhuc remanserunt nouem chori illius. secus
vero est in homine quia si genus humanū in to
tum deleatur ergo in vanum constitutus fuit ho-
mo nō in sapientia. Responde demon ⁊ noli ob
mutescere. Tunc dixit Jhesus. si dominus pater
filius ⁊ mater sunt pro homine quis contra ho-
minem. Et sic decisa est causa ⁊ omnisq̧ questio q̄
sic diffiniuit diffiniet omnia necessaria ⁊ assignat
Tunc angeli inceperunt cantare. Salue regina
misericordie ⁊c. Eya ergo aduocata nostra ⁊c.
Et expulsus ⁊ eiectus est demon a celesti milicia
rediens. vnde venit ⁊ ꝑportans de sua procurati
one dedecus ⁊ non decus. Pro quibus omnibꝰ
supradictis laudandus est ille pater verus pius
⁊ misericors quo pretermisso nullum rite funda-
tur exordium Amen.

¶ Scelestissimi Sathane litigationis contra genꝰ
humanum liber feliciter explicit.

BIBLIOTHÈQUE SAINTE GENEVIÈVE
SG

[illegible] alios omisse ipse
[illegible] lexerit salva [illegible] sup
[illegible] quam [illegible] porro exceptio
[illegible] [illegible] officio
[illegible] subiectos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] preteritis et presentibus excommunicationis
[illegible] preterita monitione premissa
[illegible] [illegible] nove
[illegible] [illegible] et ne tales [illegible]
[illegible] generaliter in aliquos [illegible]
[illegible] offensis [illegible] ad [illegible]
[illegible] sub hac forma. [illegible]

[illegible] partium derogari.
[illegible] novelle constitutiones.

[illegible] [illegible] [illegible] eti[illegible]
[illegible] quam non sit [illegible] ordinario
[illegible] de [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quintio sunt [illegible] ordinaria [illegible] no
[illegible] excommunicatis et ita [illegible]
[illegible] in [illegible] que [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] canonum
[illegible] nove [illegible] [illegible] nomine
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] monitione non premissa promulgata
[illegible] [illegible] ad alias [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] in [illegible] aliqua deliquantes [illegible]
[illegible] [illegible] pro [illegible] cum
[illegible] intelligitur cum [illegible]
penam [illegible] qui contra [illegible]
[illegible] invenerit ad satisfaciendum
[illegible] in suis [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad tale diem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel aliis [illegible] [illegible]

[illegible]

in secta non c[on]venie[n]te sta
ad p[ro]ximos admittit
ius articulo i[n] certis q[ue] -
attemptaverit. si g[ene]r[alite]r ind
inducu[n]t v[e]l ius ... clericis cle
laicis ... alijs legitim
- nisi sit sententia episcopalis ...
iud[ici]bus admittatur.
m[o]d[o] in casibus | Quia p[er]iculosum e[st] ep[iscop]is et eor
ius executione[m] ep[iscop]alis officii
q[ue]r[untu]r i[n]cidit ut i[n] aliquo casu
v[e]l suspensionis i[n]currant sen
tenti[am]. Nos deliberatione p[re]uida d[e]
statuimus ut ep[iscop]i et alii sup[er]io

lem inuenient. Sententiam u[e]l executionem
... p[ro]ferre aliquam sententiam generalem a
sententia non suspendantur ep[iscop]i aut cor
si manifestaverint se suspensi non sine m
g[e]n[er]alis g[e]n[er]alit[er] mandat q[uo]d o[mn]es p[re]lat
per penam suspensionis. et quicu[m]
n[on] aut[em] s[upe]riores suspensi. si non solua
adimpleuerint quod significamus
r[e]. quare talis p[re]lat[us] per hoc ale
per clausulam generalem ma[n]d
ff. de minor. ... ap[ud] Labeone[m] ... c[on]
sionem non incurrit. aliaq[ue] ...
exp[er]ientur. sic. quod ...

Videt[ur] q[uod] absolutio ad cautelam locum non
sine c[um] ap[pellatio] sit iusta sine iniusta q[uia] exco[mmunicatio] secu[n]
c[um] ... .s. de s[ente]n[ti]a excommunicationis p[er] tuas. Si
c[um] ap[pellatio] sit iusta. si v[er]o c[um] ap[pellatio] sit iniusta exco[mmunicatio]
se[n]sum et sic videt[ur] q[uod] locum non h[ab]eat al
teneat contrario puta q[uia] c[um] ap[pellatio] est dubi
consequens non val[et]; excommunicatio u[e]l ... i[n] isto casu
... ap[ud] legitimam ... q[uod] non h[abe]t ...
ad cautelam est ... non supplicet d
solum ad cautelam. ...

q[uo]d | Quia p[er]iculosum. ... ... i[n]dulge
i[n]terdicti u[e]l suspensionis puta qui ...
sit ... ip[s]o facto sententia excommunicationis
i[n]fligit[ur] ip[s]o iure.

